

نقش تلفن همراه در عملکرد تحصیلی دانش آموزان

صابر شفیعی^۱، حبیب الله هاشمی^۲

^۱ نویسنده مسئول، آموزگار ابتدایی استان ایلام، کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی

^۲ آموزگار ابتدایی استان ایلام، کارشناسی ارشد آموزش ابتدایی

چکیده

مقاله حاضر از نوع مروری-کتابخانه است که با توجه به نظرات اندیشمندان و صاحبان نظران این حوزه نگاشته شده است. هدف از نگارش این مقاله بررسی تاثیر آسب زایی تلفت همراه در عملکرد تحصیلی دانش آموزان است. نتیجه این مقاله نشان می دهد که تلفن همراه بسته به اینکه به چه صورتی مورد استفاده دانش آموز قرار می گیرد؛ هم می تواند در عملکرد تحصیلی تداخل ایجاد کند و هم می تواند وسیله ای مناسب در جهت عملکرد تحصیلی و افزایش پیشرفت تحصیلی باشد، لذا کم و کیف استفاده از تلفن همراه تعیین کننده تاثیر آن در عملکرد تحصیلی و پیشرفت تحصیلی خواهد بود.

واژه های کلیدی: تلفن همراه، عملکرد تحصیلی، دانش آموزان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یکی از اهداف و وظایف مهم آموزش و پرورش ایجاد زمینه برای رشد همه جانبه افراد جامعه و تربیت انسانهای سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش در زندگی فردی و اجتماعی است. از آنجایی که دانش آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی جامعه را موجب می گردد. با این وجود از کل دانش آموزانی که وارد سیستم آموزش و پرورش می شوند، تعداد کمی از آنها می توانند استعدادهای خود را شکوفا کنند و در این عرصه موفق گردند و به اصطلاح عملکرد تحصیلی خوبی از خود نشان دهند (میکائیلی، افروز و قلی زاده، ۱۳۹۰).

یکی از عوامل بسیار مهم و اثرگذار در عملکرد تحصیلی دانش آموزان عوامل روان شناختی آنان است، و از جمله ویژگی های روان شناختی مهمی که عملکرد تحصیلی را تحت تأثیر قرار میدهد، انگیزش پیشرفت است. انگیزش از پراهمیت ترین پیش نیازهای آموزش و یادگیری است. یادگیری مستلزم صرف وقت، کار، تلاش، پشتکار و سرمایه گذاری توانایی های جسمانی و روانی یادگیرنده است. انگیزش یکی از متغیرهای اصلی است که بر فرایند آموزش، بازده یادگیری و عملکرد دانش آموز تأثیر می گذارد. روانشناسان پژوهشی به این نتیجه رسیده اند که مجموعه ای از عوامل، متغیرها یا سازه های درونی و بیرونی در انگیزش دانش آموزان به یادگیری و مشارکت فعال او در فرایند آموزش دخیل هستند. از گزینه، سابق، نیاز و شوق گرفته تا علاقه، کنجکاو، سبک اسناد، توانمندی، انتظار، تلاش برای پیشرفت و فشار والدین، فشارهای همسالان، همه می توانند در تعاملی پیچیده بر نظام انگیزش دانش آموزان تأثیر گذاشته و رفتار آموزشی و یادگیری و پیشرفت او را شکل دهند (اکبری، ۱۳۸۶).

رشد چشمگیر استفاده از تلفن همراه و بخصوص رواج روزافزون آن در بین نوجوانان، نگرانی های فزایندهای را در بین بسیاری از کارشناسان، در مورد اثرات مخرب تلفن های همراه ایجاد کرده است (عطادخت و همکاران، ۱۳۹۳). تلفن همراه از نظر جوانان، مهمترین وسیله ارتباطی در زندگی روزمره محسوب شده و امروزه به وسیله ی ارتباطی خصوصی تبدیل شده است. جوانان از طریق تلفن همراه می توانند امور خود را مدیریت کرده و به حلقه بلافصل خانواده و دوستان متصل شوند. تلفن همراه بخش عظیمی از عناصر هویتی جوانان را تشکیل می دهد به طوری که می توان از طریق رنگ گوشی، تصاویر، موسیقی و یا فایل هایی که در گوشی تلفن همراه خود دارند، به شخصیت و هویت آنها پی برد.

بیان مسئله

فناوری تلفن همراه پدیده جهانی است که به سرعت در حال رشد و پیشرفت است. به طوریکه تعداد مشترکین تلفن همراه در برخی از کشورها از شمار جمعیت آنها فراتر رفته است. امروزه، این فناوری مفهومی فراتر از یک وسیله ارتباطی صرف به شمار رفته و بخش جدایی ناپذیری از زندگی انسان ها را شامل می شود. با توجه به پیشرفت سریع این فناوری و گسترش قابلیت ها و امکانات گوشی های تلفن همراه و افزایش خدمات شرکت های مخابراتی، نوع استفاده از این وسیله ارتباطی تغییر یافته و در مواردی احتمال استفاده افراطی و مسئله ساز و فراتر از آن استفاده وسواس گونه و اعتیاد جوانان به تلفن همراه مشکلاتی را موجب شده است (پوررضوی، وری پور، توپچیان، ۱۳۹۴).

تلفن همراه، به مثابه‌ی عصاره‌ی فناوری‌های جهان امروز امکانات مختلفی را در خود گرد آورده‌است، امکاناتی مانند: سرویس پیامک، سرویس چندرسانه‌ای، دریافت اطلاعات و اخبار مورد نیاز، ضبط مکالمات، ضبط و پخش ام‌پی‌تریپلیر، استفاده از برنامه‌های آموزشی، ساعت، تقویم، دریافت برنامه‌های تلویزیونی، انواع سرگرمی‌ها و بازی‌ها، پرداخت قبض‌های بانکی، تجارت، اتصال به اینترنت، جست‌وجو در صفحات وب و نظایر آنها، از امکاناتی است که کاربران تلفن همراه، می‌توانند از آن استفاده کنند. بنابراین می‌توان از تلفن همراه با عناوین بهره‌مندی از خدمات دولت الکترونیکی همراه، خدمات همراه، اخبار همراه، سرگرمی همراه، آموزگار همراه، پست همراه و مانند آن، یاد کرد (باقری، ۱۳۹۰).

برخی از پژوهشگران حوزه‌ی تلفن همراه، به صراحت از این یاد می‌کنند که باید از فرهنگ جدیدی به نام فرهنگ تلفن همراه، یا شکل‌گیری نسل انگشت شست به معنای اینکه جوانان در همه‌جا، همواره دست‌شان روی صفحه‌کلید تلفن همراه‌شان است و درحال ارسال یا دریافت پیام جدیدی هستند سخن گفت. در فرهنگ اخیر، اولاً با توجه به نوجویی و نوگرایی جوانان و ثانیاً با عنایت به علایق وافر جوانان به فن‌آوری‌ها و ثالثاً با توجه به انعطاف‌پذیری بیشتر آنان، انتظار می‌رود که بیشترین اثرپذیری فرهنگی از فن‌آوری تلفن همراه را در سطح جوانان مشاهده کرد که البته همین توسط برخی از پژوهش‌های انجام شده مورد تأکید قرار گرفته است. بعضی از پژوهشگران از فرهنگ اخیر با تعبیر هوشمندانه‌ی شمشیر دولبه یاد کرده‌اند (باقری، ۱۳۹۰).

امروزه تلفن همراه یکی از ضروریات زندگی انسان‌ها به شمار رفته و در موقعیت‌ها و مکان‌های اجتماعی مختلف از جمله سینما و رستوران مورد استفاده قرار می‌گیرد. بسیاری از جوانان بطور افراطی از تلفن همراه خود استفاده و آن را بی‌وقفه حتی هنگام خواب، رانندگی، کلاس‌های درس، موقع تماشای تلویزیون و صرف غذا روشن نگه می‌دارند که این کار می‌تواند موجب بروز مشکلات فراوانی از جمله اختلال در خواب، افت تحصیلی، مشکلات مالی و بسیاری از مشکلات بیولوژیکی برای آنها گردد (مانزوا^۱ و همکاران، ۲۰۱۱).

تحقیقات به‌طور خاص نشان می‌دهند که استفاده از تلفن همراه به‌عنوان شیوه‌ای از آموزش، با پیامدهای مثبت تحصیلی همراه بوده است. هر چند که در تحقیقات ارائه شده اثربخشی این روش مورد تأیید قرار گرفته است، اما همانند هر پدیده‌ی نوظهور، انتقاداتی نیز بر آن وارد شده است. چنانچه چو^۲ (۲۰۱۴) در پژوهش خود نشان داد که توجه به پیشایندهای موفقیت محیط‌های آموزشی مبتنی بر تلفن همراه نظیر سطح شناختی یادگیرندگان بسیار مهم می‌باشد؛ در گزارش دیگری از دولیتلی و ماریانو^۳ (۲۰۰۸) مطرح گردید که تفاوت‌های فردی در ظرفیت حافظه‌کاری در مؤثر بودن این روش مهم است و یادگیرندگانی که در این ویژگی ظرفیت پایین داشته باشند بهره‌چندانی نخواهند برد. دی‌مارکوس^۴ و همکاران (۲۰۱۰) نیز بیان نمودند محیط یادگیری مبتنی بر تلفن همراه چنانچه به سیستم‌های خودارزیابی مجهز شوند اثربخشی بیشتری خواهند داشت (به نقل از تابع بردبار، ۱۳۹۵).

۱. Manzova

۲. CHoo

۳. Dolitli & Mariano

۴. Di Marcus

اهمیت و ضرورت تحقیق

فناوری اطلاعاتی و ارتباطی به طور کلی و تلفن همراه به طور خاص، از زمان رشد سریعش در زندگی فردی و اجتماعی بشر جایگاهی قدرتمند پیدا کرده است و به فناوری جوانان تبدیل شده است. جوانان، مصرف کنندگان عمده فناوری تلفن همراه هستند و اغلب به عنوان پیشگامان اقتباس و تکامل آن محسوب می شوند. تلفن همراه از نظر جوانان مهم ترین وسیله ارتباطی زندگی روزمره محسوب شده و امروزه به وسیله ارتباطی خصوصی تبدیل شده است. جوانان از طریق تلفن همراه می توانند امور خود را مدیریت کرده و به حلقه بلا فصل خانواده و دوستان متصل شوند (بیلوکس، ۲۰۰۸).

از طرفی بررسی انگیزه پیشرفت از جنبه های گوناگون اهمیت دارد. در پیش بینی پیشرفت تحصیلی، برخی از روانشناسان بررسی متغیرهایی همچون انگیزه پیشرفت را از جهاتی مهم تر از هوش و استعداد می دانند؛ زیرا هوش از سازه های ثابت و نسبتاً دگرگونی ناپذیر است، اما انگیزه پیشرفت را می توان با چاره اندیشیه ایی دگرگون ساخت. بررسی های فراوانی که در نیم سده ی گذشته انجام شده است، نشان می دهد که انگیزه پیشرفت با پیشرفت های شغلی، رضایت از زندگی، خلاقیت و پایداری شخصیتی همبستگی دارد. افزون بر این، رشد صنعتی، اقتصادی و علمی جامعه با سطح انگیزه پیشرفت در اعضای آن جامعه رابطه ای مستقیم دارد (حیدر ملک، ۱۳۹۰).

همچنین افزایش تولید وسایلی از قبیل تلفن همراه و اینترنت در نهایت سهولت دسترسی سبب شد گروه های کثیری از افراد جامعه با سنین مختلف به این دنیای مجازی راه پیدا کنند به طوری که در قرن ۲۱ داشتن تلفن همراه یک کودک ۶ ساله برای کسی عجیب نیست. بررسی ها نشان دادند که این گونه وسایل تنها تأثیر منفی آنها بر روی تحصیل دانش آموزان ندارد و در برخی موارد به آنها در مسائل آموزشی کمک هم می کند. ولی نکته قابل توجه اینکه تأثیر منفی آنها بر روی دانش آموزان متأسفانه بیشتر از تأثیر مثبت آنهاست (گل محمدیان، ۱۳۹۳).

استفاده از تلفن همراه، در کشورهای پیشرفته و همچنین ایران بخش مهمی از زندگی نوجوانان و جوانان را به خود اختصاص داده است. این رشد گسترده از تلفن همراه توجه پژوهشگران را به آثار زیستی ناشی از این تلفن های همراه جلب کرده است، در حالی که به اثرات روانشناختی و اجتماعی استفاده طولانی مدت از این وسیله توجه کافی نشده است. پس با توجه به اهمیت این موضوع، مسئولین و مربیان و والدین در خصوص رواج میزان و چگونگی استفاده از تلفن همراه، باید توجه داشته باشند که میزان و نحوه استفاده از این ابزار مناسب باشد و به صورت کنترل شده انجام پذیرد.

همچنین در خصوص تأثیر مثبت و منفی استفاده از تلفن همراه، اخیراً نظرات متفاوتی ارائه شده است. به نظر می رسد نوع استفاده و محتوای آن می تواند در این بخش تعیین کننده باشد (گل محمدیان، ۱۳۹۳).

بنابراین برای جلوگیری از اثرات مخرب اجتماعی و فرهنگی این ابزار، دستاوردکاران و مسئولین تعلیم و تربیت تلاش بکنند که با ایجاد راهکارهای متناسب با شرایط فرهنگی، اخلاقی و تحصیلی دانش آموزان اقدام کنند تا دانش آموزان در کنار استفاده مناسب از تلفن همراه از اثرات سوء آن در امان بمانند.

کارکردهای تلفن همراه

توسعه سامانه های ارتباط همراه و گسترش خدمات ارائه شده به کاربران آن از یک سو و ورود سامانه ها و امکانات رایانه ای به دستگاه های تلفن همراه از سوی دیگر، روز به روز قابلیت های این شبه رایانه های همراه را افزایش داد و کارایی آنها را هم به منزله ابزار فردی همه کاره و هم عضوی از یک شبکه اجتماعی که گستره وسیعی از نقش های اجتماعی فرد را تسهیل می کند، ارتقا داد. این شبه رایانه های ارتباط گر، هر روز کوچک و کوچک تر شدند و با قیمتی مناسب تر در اختیار

علاقه مندان قرار گرفتند و بدین ترتیب اندک اندک به ابزاری فردی تبدیل شدند که نه برای استفاده اشتراکی طراحی می شدند و نه اینکه افراد تمایل داشتند آن را به طور مشترک مورد استفاده قرار دهند (عاملی و همکاران، ۱۳۸۷). از سوی دیگر توسعه های فناورانه و متنوع شدن خدماتی که برای کاربران این فناوری ها طراحی می شد، کمک کرد که تلفن های همراه نه تنها به ابزاری برای گفت و گوی میان دو فرد، که به وسیله ای برای انجام دادن طیف وسیعی از فعالیت های اجتماعی تبدیل شوند. هویت دوگانه تلفن های همراه شبیه رایانه ای به منزله ابزار فردی - اجتماعی موجب شد، که این صنعت ارتباطی به ابزار حضور فرد در اجتماع و تسهیل ایفای نقش اجتماعی او تبدیل شود و به او اجازه دهد که از این پس آسان تر، سریع تر و گاه به شیوه های متفاوت در اجتماع حضور یابد (عاملی و همکاران، ۱۳۸۷). برای مثال تلفن های همراه رایانه ای به فرد کمک کردند، در حالی که در خلوت فردی خود باقی مانده حضور اجتماعی داشته باشد و برخی یا بسیاری از نقش های اجتماعی خود را ایفا کند.

به بیان دیگر تلفن های همراه شبیه رایانه ای موجب شدند که عمل اجتماعی نیز بتواند در حوزه فعالیت های فردی شخص قرار گیرد. در واقع تلفن همراه به صنعت حضور و ارتباط فرد با جامعه و جامعه با فرد تبدیل شدند. تغییر در سن کاربران موبایل در کشورهای توسعه یافته به سنین دوره مدرسه، رابطه جدیدی از ارتباط بین خانواده، فرزندان و مدرسه را فراهم آورده است. امروزه با استفاده از تلفن های همراه جدید، مادران می توانند موقعیت فرزندان خود را در طول روز دنبال کنند و بدین ترتیب روابط حمایتی فرزندان با پدر و مادرها و پدربزرگ ها و مادربزرگ ها تغییر یافته است. بنابراین می توان گفت نقش های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی فرد تحت تأثیر کاربرد تلفن های همراه شبیه رایانه ای قرار گرفته است (عاملی و همکاران، ۱۳۸۷).

تلفن همراه، هویت فردی و فردگرایی

فردگرایی مهم ترین شاخص متمایز کننده انسان جهان جدید شناخته شده است که با خصلت دو فضای و دو جهانی شدن از دوره جهان سنتی و مدرن متمایز می شود. در واقع توسعه قدرت انتخاب عامل مهمی برای تقویت « عقلانیت فردی معطوف به عمل خودآگاه » است. هویت افرادی، منعکس کننده آن طرز تلقی است که فرد از خود و دیگری از او دارد چگونگی خود یا فرد در ارتباط معناداری با ذهنیت و عینیت های فردی است (دادگران و آزاداندیش، ۱۳۹۰). تلقی فرد از زندگی و انتظارات او از نقش اجتماعی و حوزه فردی همراه با نوع ارتباطی که با دیگران در مسیر زندگی برقرار می کند حوزه فردی او را شکل می دهد. فردگرایی اشاره به حوزه ای در مسیر زندگی برقرار می کند حوزه فردی او را شکل می دهد. فردگرایی اشاره به حوزه ای ترجیحی دارد که جهان فعال و ارزشی فرد را تشکیل می دهد. وجه منفی فردگرایی خودخواهی یا خودمرکزی است، که موجب بی توجهی فرد به مسائل و مشکلات دیگران میشود وجه مثبت آن دخالت نکردن در حوزه فردی دیگران و توجه به امر شخصی خود است (دادگران و آزاداندیش، ۱۳۹۰).

جامعه شناسی تلفن همراه

بسیاری معتقدند تلفن همراه مرزهای موجود اجتماعی را درهم می شکنند و قلمروی جدیدی خلق می کند که فارغ از جنسیت، سن، پسزمینه فرهنگی، ثروت، درآمد و سلسله مراتب اجتماعی عمل می کند. با وجود ضریب نفوذ بالای تلفن همراه، الگوهای استفاده از آن به شدت با تفاوت های اجتماعی گره خورده است. برخلاف بسیاری از وسایل الکترونیکی همچون رایانه و تلویزیون، گوشی های همراه را می توان با انتخاب رنگ مورد نظر، آهنگ مورد علاقه برای زنگ یا تصویر

نمایشگر و یا برحسب علایق شخصی تهیه کرد. شخصیکردن تلفن همراه بسیاری از عوامل اجتماعی را در خود منعکس میکند. برای مثال گوشی هایی با رنگهای شادتر و ملایمتر و ابعاد ظریف تر زنانه انگاشته می شود و گوشی های تیره رنگ و بزرگتر که مردانه تلقی می شوند (برجی، ۱۳۹۳).

از دیگر مشخصه های تلفن همراه این است که در اضطراب ها و فشارهای ناشی از نقش های مختلف اجتماعی افراد، تأثیر متضادی دارد. همان طور که بسیاری از جامعه شناسان نشان داده اند، در جوامع مدرن افراد مجبورند نقش های متفاوت اجتماعی را بر عهده بگیرند. تلفن همراه می تواند در انعطاف پذیری این نقش های مختلف نقشی مثبت داشته باشد و این امکان را به افراد می بخشد تا بدون نیاز به تغییر مکان، نقش های خود را تغییر دهند؛ برای مثال زنان می توانند در محل کار، نقش مادر را نیز ایفا کنند یا در خانه کار کنند. در این معنا، تلفن همراه یک فناوری پست مدرن است که به مخدوش کردن این مرزبندی ها کمک می کند (موسوی، ۱۳۹۴).

عملکرد تحصیلی

یکی از متغیرهای دیگری که به عنوان ماحصل یادگیری و به عنوان معیار مناسبی برای تعیین اثرگذاری مداخلات آموزشی در محیط های تحصیلی در تحقیقات مختلف مورد تأکید قرار می گیرد، عملکرد و عملکرد تحصیلی است. روانشناسان رفتارها را به دو دسته رفتارهای آشکار و نهان تقسیم میکنند. رفتار آشکار به اعمالی که مستقیماً قابل مشاهده اند گفته می شود، مانند صحبت کردن و رفتارهای نهان به اعمالی درونی فرد که به طور مستقیم قابل مشاهده نیستند گفته می شود، مانند تفکر، تخیل و مانند این ها.

ما از طریق رفتار آشکار به رفتار نهان پی میبریم. هرچند که بعضی از روانشناسان برای رفتار آشکار اهمیت بیشتری قائل می شوند و گروهی دیگر به رفتارهای نهان توجه بیشتری دارند اما به قول (گیج و برلاینر، ۱۹۸۴، به نقل از سیف، ۱۳۸۷) همه روانشناسان نیاز دارند که رفتارهای آشکار فرد را مورد مشاهده قرار دهند تا تعیین کنند آیا تغییراتی که یادگیری نام دارد در فرد اتفاق افتاده است یا نه. بنابراین ما برای کسب اطلاع از میزان یادگیری فرد به رفتار قابل مشاهده یا به اصطلاح دقیق تر به عملکرد او مراجعه می کنیم.

تفاوت بین یادگیری و عملکرد، تفاوت بین دانستن چگونه انجام دادن کاری و انجام دادن آن کار است. عملکرد را مجموعه رفتارهایی که فرد در ارتباط با انجام وظایفش از خود نشان می دهد، می دانند (هیلگارد و باور، به نقل از سیف، ۱۳۸۷). اصطلاح عملکرد تحصیلی عبارت است از میزان دستیابی دانش آموزان به اهداف آموزشی از پیش تعیین شده که از آنان انتظار داریم در کوششهای یادگیری خود به آنها برسند (سیف، ۱۳۸۶).

مطالعات تطبیقی که تقریباً از نیمه دوم قرن بیستم به بعد رواج روزافزونی یافته است، ملاکی برای سنجش و ارزیابی دانش آموزان کشورهای مختلف به شمار میرود و از دهه ۱۹۵۰، مؤسسات بین المللی از قبیل سازمان های علمی، فرهنگی و آموزشی ملل متحد (یونسکو) و به طور ویژه تر، دفتر بین المللی تعلیم و تربیت، مبادله و جمع آوری داده های مرتبط با انواع متفاوت سازمان های آموزشی برنامه درسی و روش تدریس را افزایش داده اند.

با توجه به اینکه میزان عملکرد تحصیلی یادگیرندگان، یکی از ملاک های کارایی نظام های آموزشی می باشد، سنجش میزان عملکرد تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن از جمله مسائل عمده ای است که توجه محققان مختلف را به خود جلب کرده است و

بررسی متغیرهایی که با عملکرد تحصیلی در دروس مختلف رابطه دارد، یکی از موضوعات اساسی پژوهش در نظام آموزش و پرورش می باشد.

محققان زیادی تاکنون این مسأله را بررسی کرده اند و عوامل متفاوت تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی را یافته اند. بر اساس این یافته ها، راهکارهای مداخل های، آموزشی و یا پیشگیرانه ای طراحی و اتخاذ شده که می تواند کمکی مؤثر در کاهش افت تحصیلی و در نتیجه بهبود وضعیت جسمانی، روانی و آموزشی دانش آموزان در گروه های سنی مختلف باشد.

عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی

عملکرد تحصیلی با نظام آموزشی، فرهنگ جامعه، خانواده و ویژگی های شخصیتی افراد ارتباط بسیار نزدیک دارد، به طوری که این عوامل هیچگاه به طور مستقل و مجزا از یکدیگر مؤثر نیستند، بلکه شبکه پیچیده‌ای از تأثیر و تأثر را به وجود می آورند که به سادگی قابل تفکیک نیست. به نظر می رسد که سه عامل عمده در پیشرفت و افت تحصیلی مؤثر باشند، که این عوامل عبارتند از عوامل فردی، خانوادگی و عوامل آموزشی. اعتقاد بر این است که فرد صاحب توانایی هایی است و در درون اجتماعی از انسان ها زندگی می کند، اجتماعی که نهادهایی را برای آموزش فرد پدید آورده است. عملکرد فرد در فعالیت های آموزشی گرچه تا حدی متأثر از شرایط خاصی است که در موقعیت های آموزشی فراهم است اما کم و بیش تحت تأثیر توانایی های شخصی او و ارزشهای اجتماعی نیز می باشد (باقری و موسوی پور، ۱۳۸۹).

عوامل فردی

یکی از مباحث مهم در روانشناسی و تعلیم و تربیت مسأله تفاوت های فردی است. افراد آدمی در الگوهای زیستی همانند رشد می کنند اما باهم تفاوت دارند. روانشناسی رشد بیانگر این واقعیت است که کودکان و نوجوانان بر اساس اصول خاصی به صورت یک رشته دگرگونی های متوالی رشد می کنند اما در میزان استعداد و توانایی بدنی و روانی و شیوه های رفتاری آنان تفاوت های مهمی دیده می شود از عوامل فردی تأثیر گذار بر عملکرد تحصیلی میتوان به جنس، هدف، عزت نفس، انگیزه، هوش، توجه، علاقه اشاره کرد (پارسا، ۱۳۸۴).

عوامل آموزشی

دسته دیگری از عوامل که می تواند تأثیر به سزایی در میزان موفقیت و شکست تحصیلی دانش آموزان داشته باشد، عوامل مربوط به مدرسه و معلم هستند. اهم عواملی که می توان نام برد شامل: شیوه تدریس معلم، ارزشیابی، رابطه دانش آموز با معلم و فضای کلاس می باشد (بیابانگرد، ۱۳۷۸).

عوامل خانوادگی

یکی دیگر از عوامل مهم در پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش آموزان، عوامل خانوادگی است. دانش آموزانی که از حمایت خانواده برخوردارند و در محیط های مساوات طلب پرورش یافته اند، معمولاً از تحصیل بیشترین سود را میبرند. از سوی دیگر، در سالهای نخست زندگی والدین نقش مهم تری از آموزگاران بر عهده دارند. به عبارت دیگر تأثیر خانواده بنیادی و اساسی است و خانواده سایر عوامل و زمینه های پیشرفت در خارج از محیط مدرسه را تعیین می کند. اگرچه تاکنون به طور کامل مکانیسم دقیق نقش والدین در پیشرفت فرزندان مشخص نشده است اما شواهد موجود نشان می دهد که رابطه نزدیک والدین کودک، نگرش های مثبت والدین درباره مدرسه، انتظارات واقع گرایانه درباره پیشرفت، ابراز علاقه والدین و توجه کردن به عملکرد تحصیلی فرزندان، سطح تحصیلات والدین، روابط و نظام ارزشی خانواده، شرایط اجتماعی و

اقتصادی خانواده از جمله عواملی است که می تواند بر پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش آموزان تأثیر بگذارد (آقا محمدیان و حسینی، ۱۳۸۶).

نتیجه گیری

با توجه به اینکه چونه از تلفن همراه توسط دانش آموزان مورد استفاده قرار می گیرد، آسیب زایی آن بر عملکرد تحصیلی نیز مشخص می شود. اما باید دانست که تلفن همراه هم فرصت ها و هم چالش هایی را برای عملکرد تحصیلی به وجود می آورد که خود جا بسی تامل است.

استفاده غیر ضروری از تلفن همراه توسط دانش آموزان منجر به اتلاف وقت می شود و استفاده بیش از حد از تلفن همراه ظرفیت روانی دانش آموزان را کاهش می دهد و دانش آموزان زمان کمتری را برای درس خواندن خواهند داشت. همین عامل می تواند عملکرد تحصیلی را پایین آورد. اگرچه به علت قابلیت زیاد تلفن همراه مانند، اینترنت تلفن همراه و سایر امکانات جانبی می تواند به عنوان یک ابزار آموزشی باشد، اما متأسفانه دانش آموزان به جای انجام دادن فعالیت های آموزشی اغلب استفاده های نامناسب از این امکانات میکنند و در نتیجه زمان کمتری را برای درس خواندن خواهند داشت و این امر به افت تحصیلی و آموزشی آنها منجر خواهد شد.

حسن زاده و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیقی دریافتند که استفاده از تلفن همراه توسط دانش آموزان مانند استفاده از چاقو است و در بعضی مواقع می تواند، تأثیرات مثبت و در بعضی مواقع تأثیرات منفی داشته باشد.

اکاساکا و ساکاماتو^(۲۰۰۸) (به نقل از حسن زاده و همکاران (۱۳۹۰)، معتقدند که گسترش استفاده از تلفن همراه به افراد اجازه می دهد که افراد با دوستان خود در هر زمان و هر مکان ارتباط برقرار کنند. در نتیجه افراد، علیرغم جدایی با دوستان خود از لحاظ فیزیکی، با پیامک و پست الکترونیکی ارتباط برقرار می کنند. این نوع ارتباط اجتماع همیشه صمیمی و محرم کامل نامیده می شود که از ویژگیهای آن ارتباط سالم و راحت است. به نظر میرسد این نوع ارتباطات در این پژوهش باعث بالارفتن عملکرد تحصیلی دانش آموزان شده است. همچنین دانش آموزان با بهره گیری از امکانات تلفن همراه میتوانند، بر عمق یادگیری خود بیافزایند. استفاده مثبت دانش آموزان از این فن آوری و استفاده از آن به عنوان یک ابزار آموزشی و یادگیری باعث نشده است که دانش آموزان وقت کمتری به درس خواندن اختصاص دهند. بنابراین باعث بالا رفتن عملکرد تحصیلی شان شده است.

تابع بردبار (۱۳۹۵)، در پژوهش خود به بررسی تأثیر آموزش از طریق تلفن همراه بر جنبه های روانشناختی و تحصیلی دانشجویان پرداخت. نتیجه حکایت از برتری روش تلفن همراه در افزایش خودکارآمدی، انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی داشت.

گوریز^(۲۰۱۴)، در پژوهش خود رابطه تلفن همراه و صفات شخصیتی دانش آموزان را بررسی کرده و به این نتایج دست یافته که زمان عامل مهمی در این زمینه است. زمان شامل مدت کاربری در شبانه روز و هم چنین سابقه کاربری می باشد

۱. Akasaka & Sakamoto

۲. Gorriz

که صفات شخصیتی فرد هم در این میان مهم است. افراد برون گرا تاثیرات مثبتی را از کار با تلفن همراه می پذیرند، در حالی که این مطلب در مورد افراد درون گرا بر عکس است.

السان^۷ (۲۰۱۲)، از آمریکا از ایالت نیواورلندز در پژوهش خود رابطه تلفن همراه و استفاده از اینترنت بر سلامت روانی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان بررسی کرد و به این نتایج دست یافت که استفاده از تلفن همراه و اینترنت با پرخاشگری و دروغگوئی که رابطه ی معنادار نداشتند ولی با بقیه ی متغیرها که شامل آسیب های روانی، کنترل اجتماعی، خشونت، عدم تمرکز و اختلال خواب و همچنین عملکرد تحصیلی رابطه منفی معناداری داشتند.

منابع

- آقا محمدیان، حمیدرضا؛ حسینی، سید مهران (۱۳۸۶). *روانشناسی بلوغ و نوجوانی*. مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- اکبری، بهمن (۱۳۸۶). روایی و اعتبار آزمون انگیزش پیشرفت هرمنس بر روی دانش آموزان دوره متوسطه استان گیلان، *مجله دانش و پژوهش در علوم تربیتی*. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان). شماره ۱۶، ۹۶-۷۳.
- باقری، شهلا (۱۳۹۰). بررسی میزان و نوع کاربری تلفن همراه و رابطه آن با وضعیت اجتماعی- اقتصادی کاربران ۲۹-۱۸ ساله شهر شیراز، *پایان نامه کارشناسی ارشد رشت هی علوم اجتماعی گرایش جامعه شناسی*، دانشگاه یاسوج.
- باقری، مسعود؛ موسوی پور، نعمت الله (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه باهنر کرمان، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- برجی، صغری (۱۳۹۳). بررسی عوامل مرتبط با میزان بهره مندی شهروندان از تلفن همراه در شهر یزد، *پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی*. دانشگاه یزد.
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۷). *روشهای پیشگیری از افت تحصیلی*. تهران: انتشارات سازمان انجمن و اولیا مربیان.
- پارسا، محمد (۱۳۸۴). *روانشناسی تربیتی*. تهران: انتشارات سخن
- پوررضوی، سارا؛ وری پور، حمیداله؛ توپچیان، آرزو (۱۳۹۴). تعیین پیش بینی کنندگی خودتنظیمی و خودکنترلی بر استفاده افراطی از تلفن همراه توسط دانشجویان، *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان*. شماره ۲۲، ۱۶۰-۱۵۲.
- تابع بردبار، فریبا (۱۳۹۵). تأثیر آموزش از طریق تلفن همراه بر جنبه های روانشناختی و تحصیلی دانشجویان، *مجله علمی پژوهشی برنامه درسی*. شماره ۶، ۱۳۷-۱۲۵.
- حیدر ملک، اسماعیل (۱۳۹۰). رابطه میان عزت نفس، انگیزه پیشرفت، و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان سال دوم دبیرستان های شهرستان اردکان، *پایان نامه کارشناسی ارشد*.
- دادگران، محمد؛ آزاداندیش، مریم (۱۳۹۰). بررسی آثار اجتماعی و فرهنگی تلفن همراه بر دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان اراک، *فصلنامه فرهنگ ارتباطات*. شماره ۳، ۴۷-۱.
- سیف، علی اکبر (۱۳۸۶). *روانشناسی پرورشی*. چاپ سیزدهم، تهران: آگاه.
- عاملی، سعیدرضا (۱۳۸۷). *مطالعات تلفن همراه*. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها، تهران: سمت.

گل محمدیان، محسن، یاسمی نژاد، پریسا. (۱۳۹۳). هنجاریابی، روایی و پایایی مقیاس استفاده آسیب زا از تلفن همراه COS در دانشجویان. *یافته های نو در روانشناسی*. شماره ۶، ۳۷-۵۲.

موسوی، آمنه سادات. (۱۳۹۴). آسیب شناسی تلفن همراه در بین دانش آموزان مقطع متوسطه شهر خور، *پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی*، دانشگاه یزد.

میکائیلی، نیلوفر؛ افروز، غلامعلی؛ قلیزاده، لیلا. (۱۳۹۱). ارتباط خودپنداره و فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر، *مجله روانشناسی مدرسه*. شماره ۱، ۱۰۳-۹۰.

Economides, A.A, Grousopoulou, A (۲۰۰۸). Use of mobile phones by male and female. *Computer & Education, Cambridge University press*. ۹, ۲۳۵-۲۴۶.

Munezawa T, Kaneita Y, Osaki Y, Kanda H, Minowa M, Suzuki K, et al. The association between use of mobile phones after lights out and sleep disturbances among Japanese adolescents: A nationwide cross-sectional survey *Sleep* (۲۰۱۱); ۳۴(۸): ۱۰۱۳-۱۰۲۰.

Olson, H. A (۲۰۰۰). The New Way to Compete: How to Be a winner in your career and in your life, *United state of America wellness institute*.

